

Fra Slagelse til Fjollerup: Er stednavneefterled grammatiske tegn?

Kasper Boye, Helene Agerkvist & Line Sandst

Abstract

At least some old Danish place-name endings are productive in contemporary Danish, and serve to mark that the word of which they form part is the name of a place. This paper reports the results of a letter detection test which supports the hypothesis that at least some of these endings are grammatical morphemes. Specifically, the letter *e* was found to be missed significantly more often in place-name endings than in contrast strings that can be assumed to be lexical. This result mirrors the well-established observation that more letters tend to be missed in grammatical than in lexical signs. The claim that at least some old place-name endings are grammatical morphemes entails that they must have undergone grammaticalization, either in the form of delexicalization or in the form of so-called secretion.

Nøgleord

stednavne, efterled, grammatisk, bogstavsøgning, grammatikalisering

1. Indledning

Stednavneefterled som *-else*, *-rup* og *-rød* antages ofte at være uproduktive levn fra fortiden. På hjemmesiden <https://navn.ku.dk/stednavne/hvorigamle/> (tilgået marts, 2022), der bestyres af Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab ved Københavns Universitet, kan man fx klikke på *-rød* og få oplyst, at det blev ”[a]nvendt ca. år 900-1350”, eller på *-torp* (den oprindelige form af *-rup*) og lære, at det blev ”[a]nvendt ca. 850-1350”. Mens sådanne efterled kan føres tilbage til jernalderen, vikingetiden eller middelalderen (fx Hald 1965; Jørgensen 2008), anvendes en række af dem imidlertid nu om dage med jævne mellemrum til at danne nye stednavne.

Det drejer sig måske især om fiktive stednavne som *Gåserød* og *Fjollerup*, hvilket sidste er blevet en almen ”betegnelse for et (opdigtet) sted, hvor der bor fjollede ell. taabelige mennesker” (Ordbog over det Danske Sprog). Dahlerup & Steenstrup (1902) indeholder en lang række sådanne fiktive navne. Men senere tiders anvendelse af middelalderlige og førmiddelalderlige (herefter ”gamle”) stednavneefterled er ikke begrænset til fiktion: Det sjællandske *Hellerup* har navn efter justitsråd Heller, der i 1748 anskaffede sig lystgården *Lokkerup* og omdøbte den i sit navn (Jørgensen 1999).

Flere af de gamle efterled er altså igen blevet produktive – eller måske har de været det hele tiden (herom nærmere senere). Det viser, at de er erkendbare som morfemer ikke blot for onomasten eller den onomastisk oplyste, men også for den almindelige sprogbruger. Men de har ikke længere – ikke alle i hvert fald – deres oprindelige leksikalske betydning. Efterleddene *-rup* og *-rød* betyder fx ikke længere hhv. ’udflytterbebyggelse’ og ’rydning’. I det omfang de er erkendbare som morfemer, betyder gamle stednavneefterled som *-else*, *-rup*, og *-rød* nu til dags rimeligvis blot sådan noget som: ’dette er navnet på et (gammelt eller provinsielt) sted/bebyggelse’ (jf. Nicolaisen 1997 om engelsk *-ton*). De er med andre ord blot stednavnemarkører.

Der er grunde til at mistænke disse stednavnemarkører for at være grammatiske morfemer (i modsætning til leksikalske), dvs. for at være grammatikaliserede. For det første kan de oplagt ses som semantisk reducerede. Fx kan funktionen som stednavnemarkør ses som resultatet af en generalisering af *-rups* oprindelige betydning ’udflytterbebyggelse’. For det andet er efterleddene ofte fonologisk reducerede. Efterleddet *-rup* er fx resultatet af en fonologisk reduktion af *torp*. Semantisk og fonologisk reduktion ledsager ofte grammatikalisering. Skønt den fonologiske reduktion af i hvert fald *torp* nok kan tilskrives generelle lydforandringer, og skønt tilstedeværelsen af fonologisk og semantisk reduktion hverken er en nødvendig eller tilstrækkelig betingelse for at identificere grammatiske elementer og grammatikalisering (fx Campbell 2001), berettiger det følgende hypotese.

Hypotese

Gamle stednavneefterled, der nu til dags er erkendbare som morfemer, er grammatiske morfemer.

I denne artikel afrapporterer vi en efterprøvning af denne hypotese i form

af et bogstavsøgningsforsøg. Vi redegør først for det teoretiske grundlag for forsøget (afsnit 2) og derefter for forsøgsdetaljer (afsnit 3) og resultater (afsnit 4). Efter en diskussion af resultaterne, hvor vi bl.a. argumenterer for, at de ikke kan forklares ved frekvensforskelle, samt erkender en begrænsning i forsøgsdesignet (afsnit 5), overvejer vi mulige grammatikaliseringsscenerier (afsnit 6), hvorefter vi sammenfatter fremstillingen (afsnit 7).

2. Grammatik, opmærksomhed og bogstavsøgning

2.1 Opmærksomhed

I det følgende forstår vi opmærksomhed i overensstemmelse med standarddefinitioner som fx den i Encyclopedia Britannica (onlineversion tilgængelig 2021): “the concentration of awareness on some phenomenon to the exclusion of other stimuli”. Når man taler om opmærksomhed på et enkelt element, er der tale om et gradueret fænomen (jf. Talmy 2007): Man kan være mere eller mindre opmærksom på det givne element, og graden af opmærksomhed kan tænkes at korrelere med grad af neural aktivering eller med adfærdsmål som varighed eller hyppighed af blikfikseringer i *eye tracking*. Men som det fremhæves i definitionen ovenfor, er opmærksomhed samtidig et relativt fænomen: en koncentreret af kognitive processeringsressourcer på en del af en kompleks helhed – på andre deles bekostning. Opmærksomhed forstås således ofte som en prioritering: De kognitive processeringsressourcer koncentrerer om et delelement som svar på en ressourcebegrænsning (fx en begrænset arbejdshukommelse). I Bundesens model af visuel opmærksomhed forstås opmærksomhed ligefrem med henvisning til et begreb om konkurrence: “all possible visual categorizations ascribing features to objects compete (race) to become encoded into visual short-term memory before it is filled up” (Bundesen & Habekost 2014: 1095). Hvad der vinder konkurrencen, er en funktion af vægt og bias: ”biased competition”.

2.2 Diskursprominens

En lang række sproglige strukturer anvendes af taleren til at styre lytterens opmærksomhed (se fx Talmy 2007: 264), fx på et indholdselement (profil) i forhold til et forudsat begrebsindhold (base) eller på en participant (*trajectory*, figur) i forhold til en anden (*landmark*, grund). Denne sproglige opmærksomhedsstyring omtales undertiden som diskursprominens. En særlig type diskursprominens er central i vores sammenhæng, nemlig den,

der er betinget af komplekse tegn og betydninger og består i en koncentring af opmærksomheden på et tegn eller en betydning i den komplekse helhed. I overensstemmelse med Boye & Harder (2012) kan vi under denne type diskursprominens skelne mellem to værdier, et givet tegn eller en given betydning kan have. Ved det **diskursivt primære** element forstår vi det mest opmærksomhedsmæssigt prominente tegn eller betydning i den komplekse helhed. Ved det **diskursivt sekundære** forstår vi et tegn eller en betydning, der i henseende til opmærksomhed er mindre prominent.

Diskursprominens er grundlæggende et pragmatisk (kontekst-afhængigt, ikke-konventionelt) fænomen, og hvad der i en given helhed er diskursivt primært og sekundært, er grundlæggende et pragmatisk spørgsmål. Betragt fx ytringen i (1).

(1) Drop ferie!

I nogle kontekster vil *ferie* være det diskursivt primære tegn, mens det i andre er *drop*, der er diskursivt primært. I en samtale om ting, man med fordel kan droppe, er *drop* fx redundant, og *ferie* er derfor det naturlige centrum for opmærksomheden. I en samtale om ferie vil *ferie* derimod være redundant, og *drop* derfor den oplagte kandidat til diskursivt primær status.

Men diskursprominens er ikke kun et pragmatisk fænomen. Sprog har forskellige konventionelle måder at udpege det diskursivt primære på, fx emfase som i (2), samt forskellige konventionelle måder at udpege diskursivt sekundært materiale på, fx skriftsprogets parenteser som i (3).

(2) I går slog HUN ham.

(3) Efter forretten (som blev serveret kl. 20) fik vi en herlig halloumi-burger.

2.3 Sondringen mellem grammatiske og leksikalske elementer

I overensstemmelse med Boye & Harder (2012) forstår vi sondringen mellem grammatiske og leksikalske elementer (tegn eller betydninger) som en konventionalisering af diskursprominens. **Leksikalske elementer** er pr. konvention **potentielt diskursivt primære**: De kan, men behøver

ikke, være det diskursivt primære element i en ytring. **Grammatiske elementer** er pr. konvention **diskursivt sekundære**: De kan ikke være det diskursivt primære element i en ytring (så længe konventionerne overholdes, dvs. uden for metasproglige, herunder korrigerende kontekster).

Vores hypotese om, at gamle stednavneefterled er grammatiske morfe-mer, indebærer altså, at de pr. konvention er diskursivt sekundære i forhold til de forled – fx *Gåse-* i *Gåserød* – der tilføjer stednavnet en unik reference: Den information, som *-rød* bidrager med – at der er tale om et gammelt (evt. provinsielt) navn – er med andre ord baggrundsinformation, når der refereres til Gåserød. Mere generelt indebærer teorien i Boye & Harder (2012), at den funktionelle basis for grammatik-leksikon-kontrasten er, at den hjælper os med at afgøre, hvilken del af en kompleks sproglig helhed vi skal rette vores opmærksomhed imod. Den, der kender det danske sprogs konventioner, kan fx efter en hurtig screening af (4) koncentrere sin opmærksomhed og sine processeringsressourcer om de (med fed markerede) leksikalske tegn.

- (4) Den **nye rektor** har **altid ønsket** at **lukke** et **humanistisk fakultet**.

Der er en række fordele ved teorien i Boye & Harder (2012). Bl.a. indebærer den korrekte forudsigelser om sprogproduktion (fx Michel Lange et al. 2017) og om, hvilke sproglige størrelser der volder besvær i agrammatisme (fx Nielsen et al. 2019). I nærværende sammenhæng er det en afgørende fordel, at den muliggør præcis identifikation af grammatiske og leksikalske tegn og betydninger.

2.4 Identifikation af grammatiske og leksikalske elementer

Først og fremmest indebærer teorien i Boye & Harder (2012) en række diagnostiske kriterier (Boye & Harder 2012: 13-18; Messerschmidt et al. 2018): Da leksikalske elementer er potentielt primære, kan de **fokuseres, adresseres** og **modificeres**, og nogle kan **stå alene i en ytring**. Da grammatiske er sekundære pr. konvention, kan de **ikke fokuseres, adresseres, modificeres** eller **stå alene i en ytring**. Lad os kort se nærmere på to kriterier: fokuskriteriet og modifikationskriteriet.

Fokuskriteriet udnytter, at fokus udpeger det diskursivt primære og der-

for er uforeneligt med grammatiske og dermed inhærent sekundære elementer (uden for metasproglige kontekster). Efter fokuskriteriet kan man bl.a. skelne mellem grammatiske og leksikalske pronomener. Engelsk *it* er således grammatisk, mens *that* er leksikalsk, for kun det sidstnævnte pronomen kan fokuseres, fx vha. en fokusartikel (5) eller pseudoklønning (6).

(5a) *I like exactly it.

(5b) I like exactly that.

(6a) *What I like is it.

(6b) What I like is that.

Modifikationskriteriet hviler på det forhold, at grammatiske elementer ikke kan modificeres, fordi modifikation elaborerer og derved tiltrækker opmærksomhed (jf. også Himmelmann & Primus 2015 om ”structural attraction”). Efter modifikationskriteriet kan man bl.a. skelne mellem grammatiske og leksikalske præpositioner (Messerschmidt et al. 2018; Boye et al. 2019). *Før* er fx leksikalsk, for det kan modificeres af *lige* (7b), mens *for* ikke har nogen modifikator og derfor må klassificeres som grammatisk (7a).

(7a) Han åbnede døren (*lige) for hende.

(7b) Han åbnede døren (lige) før hende.

Der er en række teorieksterne begrænsninger på disse kriterier, og ingen af dem kan anvendes til at bestemme stednavneefterled som grammatiske. Problemet er, at dele af ord ikke kan modificeres eller fokuseres separat (uden for metasproglige kontekster). Det gælder ikke blot affikser, men også leksikalske orddele som i (8).

(8a) *Lænenydeligstol.

(8b) *LæneSTOL.

Så det, at stednavneefterled ikke kan modificeres eller fokuseres separat, som illustreret i (9), viser ikke, at de er grammatiske.

(9a) *Gåsenydeligrød.

(9b) *GåseRØD.

Men teorien i Boye & Harder (2012) giver også en anden mulighed for at identificere grammatiske og leksikalske tegn. Eftersom kun leksikalske elementer ifølge teorien har mulighed for at være diskursivt primære, må de være *entrenched* med et større opmærksomhedstiltrækkende potentiale, og denne forskel i opmærksomhedstiltrækkende potentiale kan måles eksperimentelt.

2.5 *Bogstavsøgning*

Der er flere metoder til at undersøge, hvor meget opmærksomhed et givet element tiltrækker sig i forhold til et andet sammenligneligt. Man kan fx anvende *eye tracking*, idet det antages, at antal og varighed af blikfikseringer korrelerer positivt med grad af opmærksomhed, mens pupilstørrelse korrelerer negativt (fx Roussel et al., ms.). Alternativt kan man teste for ændringsblindhed (*change blindness*), idet det antages, at graden af ændringsblindhed korrelerer negativt med graden af opmærksomhed (fx Christensen et al. 2021).

En tredje metode er bogstavsøgning (*letter detection*). Det er den metode, vi anvender i det eksperiment, der afrapporteres her. Bogstavsøgning består i at søge efter og markere forekomster af et givet bogstav i en tekst, mens man læser den (typisk med henblik på besvarelsen af spørgsmål til teksten). Bogstavsøgning er forbundet med en tendens til at overse bogstavforekomster på systematisk vis. Denne tendens kaldes *the missing letter effect* (MLE). Prøv fx at læse sætningen i (10) (Read 1983), idet du samtidig markerer alle *f*er med en blyant eller pen.

(10) Finished files are the result of years of scientific study combined with the experience of years.

Der er seks *f*er i sætningen. Voksne læsere, der bliver udsat for denne opgave, udviser en stærk tendens til at overse et eller flere af de *f*er, der forekommer i slutningen af de tre tilfælde af *of* (Read 1983).

Der er påvist en række forskellige MLE'er. Bl.a. overses der flere ikke-lydrette end lydrette bogstaver (Read 1983), flere bogstaver i højfrekvente leksikalske ord end i lavfrekvente, og flere bogstaver i grammatisk ord (eller 'funktionsord') end i leksikalske (eller 'indholdsord'), også når der kontrolleres for frekvens og forudsigelighed (Klein & Saint-Aubin 2016). Den sidstnævnte MLE er afgørende for vores undersøgelse. Den korresponderer med effekter fundet i *eye tracking*- og ændringsblindheds-

undersøgelser: I forhold til leksikalske tegn er grammatiske forbundet med færre og kortere blikfikseringer, større pupildiameter og større ændringsblindhed (Roussel et al, ms., Christensen et al. 2021). Det er derfor oplagt at forstå den pågældende MLE som havende at gøre med en opmærksomhedsforskel, og det er netop sådan den bliver forstået i det hidtil bedste bud på at forklare den: den såkaldte *attentional-disengagement model* (fx Roy-Charland et al. 2007; Klein & Saint-Aubin 2016).

Ifølge modellen skyldes tendensen til at overse flere bogstaver i grammatisk end i leksikalske ord, at læserens opmærksomhed på førstnævnte afbrydes hurtigere, fordi disse er semantisk mindre vægtige (samt lettere at forudsige og hyppigere, men som sagt er tendensen delvis uafhængig af frekvens og forudsigelighed) (Klein & Saint-Aubin 2016: 421). Modellen postulerer altså en indirekte forbindelse mellem grammatisk-leksikalsk-sondringen og opmærksomhed. I lyset af teorien i Boye & Harder (2012) er der ingen grund til at regne forbindelsen som indirekte: Grammatisk element tiltrækker sig mindre opmærksomhed, fordi de er kodet (dvs. konventionaliseret) som diskursivt sekundære. De er altså pr. konvention mindre opmærksomhedstiltrækkende. Det er derfor, opmærksomheden på dem afbrydes hurtigere, hvilket så resulterer i, at flere bogstaver overses.

På baggrund af ovenstående bør det være klart, at bogstavsøgning kan bruges til at skelne grammatisk elementer fra leksikalske.

3. En bogstavsøgningsundersøgelse

3.1 Fra hypotese til forudsigelse

I afsnit 1 opstillede vi denne hypotese:

Hypotese

Gamle stednavneefterled, der nu til dags er erkendbare som morfemer, er grammatisk morfemer.

Den kan udmøntes i følgende forudsigelse om bogstavsøgning:

Forudsigelse om bogstavsøgning

Bogstaver overses oftere i stednavneefterled end i sammenlignelige leksikalske sproglige strenge (fordi stednavneefterled er grammatisk og dermed tiltrækker sig mindre opmærksomhed).

3.2 Testdesign

For at teste ovennævnte forudsigtelse udvalgte vi **ti stednavneefterled**, der alle indeholder **bogstavet e**:

-tved, -sted, -bølle, -lev, -ager, -else, -bjerg, -balle, -løse, -inge.

Det bemærkes, at de udvalgte efterled adskiller sig mht., i hvor høj grad de ligner produktive morfemer i moderne dansk. Herom nærmere i afsnit 5.3.

Vi konstruerede **ti sætningspar**, hvori de pågældende efterled – indsat i stednavne – blev kontrasteret med sammenlignelige strenge, som er ukontroversielt leksikalske, i identiske eller næridentiske kontekster. De ti sætningspar er anført i (11)-(20) nedenfor, hvor a-sætningerne er de sætninger, der indeholder et stednavneefterled, mens b-sætningerne er sætninger med kontrasterende leksikalske strenge.

- (11a) Derfor aftalte de, at de skulle mødes i **Næstved** bymidte.
- (11b) Derfor aftalte de, at de skulle mødes **nær ved** bymidten.

- (12a) Han besøgte tit Gamle **Hosted** i Jylland, i hvert fald en gang om året.
- (12b) Han besøgte sit gamle **bosted** i Jylland i hvert fald en gang om året.

- (13a) De kaldte den Lille **Knudbølle**, fordi den ikke var særlig stor.
- (13b) De kaldte den lille **Knud bølle**, fordi han stjal naboens blåbær.

- (14a) Det var en by som **Forlev**, hyggelig, selvom mange af de unge flyttede ind til større byer.
- (14b) Det var en egn, som **forblev** hyggelig, selvom mange af de unge flyttede ind til større byer.

- (15a) De manglede et spil til turen, så de kiggede i **Thorsager**.
- (15b) De manglede et spil til turen, så de kiggede i **Thors lager**.

- (16a) Inden det blev Nannas tur til at vise sine steder frem, fandt Lars på at tage forbi sin folkeskoleveninde i **Højelse** og få en kop kaffe.
- (16b) Inden det blev Nannas tur til at vise sine steder frem, fandt Lars på at tage forbi sin folkeskoleveninde **høje Else** og få en kop kaffe.

- (17a) Da kaffen var drukket, tog hun med ham til **Storebjerg** på Mols.
- (17b) Da kaffen var drukket, tog hun med ham, det **store bjerg**, til Mols.
- (18a) Både om at køre traktor med sin morfar og om dengang, hun fandt en kattekilling på en græsmark bag det gamle **Møballe**, som lå tæt på skoven.
- (18b) Både om at køre traktor med sin morfar og om dengang, hun fandt en kattekilling på en græsmark bag den gamle **høballe**, som lå tæt på skoven.
- (19a) Derfor besøgte de det smukke **Marløse** på Als.
- (19b) Derfor besøgte de den smukke **massøse** på Als.
- (20a) De gjorde et enkelt stop, for at se en koncert i en by på vejen. Det var **Dømminge**.
- (20b) De gjorde et enkelt stop, for at se en koncert i en by på vejen. Den var **drønringe**.

Det bemærkes for det første, at mens den ene halvdel af stednavnene blev kontrasteret med enkeltordsstrenge (fx *Dømminge* kontra *drønringe*), blev den anden halvdel af praktiske hensyn kontrasteret med to-ordsstrenge (fx *Thorsager* kontra *Thors lager*) (jf. afsnit 4). For det andet bemærkes det, at mens nogle stednavne er eksisterende (*Næstved*, *Forlev*, *Thorsager*, *Højelse*, *Storebjerg*, *Møballe*) er andre fiktive (*Hosted*, *Knudbølle*, *Marløse*, *Dømminge*). De fiktive stednavne er imidlertid alle konstrueret således, at de ligner eksisterende stednavne. Det fiktive *Knudbølle* har en næridentisk modpart på Tåsinge, *Knudsbølle*, ligesom *Marløse* minder om *Store Merløse* på Nordvestsjælland, og mens *Hosted* er fiktivt, så findes der to naturnavne, *Hostedhøj* og *Hostedkær*, der er sammensat med *Hosted* som forled. Hvad *Dømminge* angår, så ligner det kendte stednavne på *-inge* som fx *Jyllinge*, *Røddinge* og *Sallinge* med konsonantfordobling.

Endelig skal det bemærkes, at vi uforvarende inkluderede to kontraststrenge, der kan mistænkes for selv at indeholde grammatiske morfemer. Den ene er *massøse* med elementet *-øse*, der går igen i kvindelige erhvervsbetegnelser såsom *suffløse*, *sminkøse* og *chaufføse*. De fleste sådanne betegnelser er dog forældede (Retskrivningsordbogen har kun *massøse* og *suffløse*), og som det fremgår af tabel 3 i afsnit 4 viste *massøse* sig at opføre

sig som en leksikalsk streng. Faktisk var *e*'et i *massøse* det mindst oversete af alle *e*'er i efterled og kontraststreng (se også afsnit 5.3). Den anden dubiose kontraststreng er *nær ved*. Her kan *ved* mistænkes for at være et grammatisk ord, og det indeholder det *e*, der overses klart mest af alle *e*'er i både efterled og kontraststreng. I afsnit 5.2 argumenterer vi for, at det pågældende *ved* ikke er grammatisk, og giver en anden forklaring på den høje overseelsesrate.

Vi konstruerede en **sammenhængende tekst med ti tomme pladser**: en plads til en af de to sætninger fra hvert af de ovenfor opregnede sætningspar. Teksten blev sat op, så de kontrasterede efterled og leksikalske strenge ikke stod i begyndelsen eller slutningen af en linje, da disse positioner tiltrækker sig mere opmærksomhed end positioner omkring midten af en linje. Teksten handler om Nanna og Lars, der bruger deres sommerferie på at besøge forskellige byer i Danmark. Med undtagelse af Næstved og Thorsager, der kan antages at være kendte af testdeltagerne (sidstnævnte for rundkirken), tog vi ikke hensyn til den faktiske beliggenhed af de steder, der refereres til af de eksisterende stednavne. Af praktiske årsager fiklede vi således lidt med geografien og placerede Storebjerg på Mols, hvor det ikke hører hjemme i virkeligheden, ligesom vi placerede både Forlev og Højelse i Jylland, skønt begge ligger på Sjælland.

Vi konstruerede nu **to versioner af teksten** således, at hver af de ti tomme pladser blev udfyldt med en sætning fra hvert af de ti sætningspar. Tekstversionerne blev konstrueret, så hver version har fem sætninger med stednavneefterled og fem med tilsvarende leksikalske strenge, og således, at den ene version har en sætning med stednavneefterled, hvor den anden har en kontrastsætning, og vice versa. Hver tekstversion indeholder altså kun en af de to sætninger fra hvert af de to sætningspar.

3.3 Procedure

Den ene halvdel af testdeltagerne blev forelagt den ene tekstversion, og den anden halvdel den anden. For at sætte deltagerne under tidspres, gjorde vi et ur synligt og bad dem om at læse den udleverede tekstversion hurtigst muligt og helst på under fire minutter. Vi instruerede dem samtidig om under læsningen at markere de forekomster af bogstavet *e* i teksten, de stødte på. For at højne sandsynligheden for, at teksterne blev læst med henblik på forståelse, fremstillede vi fem spørgsmål til teksten (placeret på bagsiden af teksten), som vi bad deltagerne om at besvare. For at sløre

formålet med testen indskærpede vi, at besvarelsen af spørgsmålene var vigtigere end bogstavsøgningen.

3.4 Testdeltagere

113 studerende fra KU og AAU deltog i bogstavsøgningstesten og leverede brugbare besvarelser (fordelt med hhv. 58 og 55 for de to tekstversioner). Yderligere 26 deltagere blev frasortet pga. ordblindhed, andet modersmål end dansk (eller norsk), medicinering, manglende registrering af tidsforbrug, for lille eller stort tidsforbrug (under 1 minut eller over 9 minutter) eller for dårlig besvarelse af spørgsmålene til teksten.

3.5 Frasortering af første e i -else og Else

Et enkelt af de efterled, vi undersøger, *-else*, har ikke blot et enkelt *e*, men to. Den bedste kontrast, vi kunne komme på, var kontrasten mellem *Højelse* og *Høje Else* (jf. (16) ovenfor). Den er ikke ideel. Et problem er, at den leksikalske kontraststreng *Høje Else* har hele tre *e*'er, et andet, at det næstsidste af dem er en versal, der afviger betydeligt fra sit minuskelmodykke, og som alene af den grund kunne forventes at blive oversat langt oftere end de øvrige *e*'er i tekstversionerne. Som løsning på problemerne besluttede vi at se bort fra de første *e*'er og kun inddrage bogstavsøgningsresultaterne for det finale *e* i *Højelse* og *Else*. Vi registrerede dog resultaterne for de første *e*'er separat, for at se, om vores forventning holdt stik. Det gjorde den, jf. Tabel 1.

Streng	Antal oversete: Første e	Antal oversete: Andet e
<i>Højelse</i>	11	16
<i>Else</i>	24	14

Tabel 1: Oversete *e*'er i *Højelse* og *Else*

4. Resultater

Det overordnede resultat bekræftede vores forudsigelse om, at bogstaver oftere overses i gamle stednavneefterled end i sammenlignelige sproglige strenge, der kan antages at være leksikalske. Der blev overset i alt 137 *e*'er i stednavneefterled, svarende til 24 % af de *e*'er, der kunne markeres, mens der kun blev overset 109 *e*'er i de leksikalske kontraststrenge, svarende til 19 % af de tilgængelige *e*'er (jf. tabel 2). En hypergeometrisk signifikanstest viste, at forskellen er signifikant ($p = 0,026$).

Kontraster	Oversete <i>e</i> 'er i efterled	Oversete <i>e</i> 'er i leks. strenge
Alle kontraster	24 % (137)	19 % (109)

Tabel 2: Overordnet resultat af bogstavsøgningstesten

Detailresultaterne udviser betydelige forskelle de enkelte kontrastpar imellem (se tabel 3), men i de fleste kontraster genfinder vi det overordnede mønster. Kun to af kontrasterne gav bogstavsøgningsresultater, der går imod vores forudsigtelse: kontrasterne mellem *Næstved* og *nær ved* og mellem *Dømminge* og *drønringe*.

Kontraster		Oversete <i>e</i> 'er i efterled	Oversete <i>e</i> 'er i leks. strenge
Næstved	nær ved	20 % (11)	47 % (27)
Hosted	Bosted	17 % (10)	11 % (06)
Knudbølle	Knud bølle	31 % (18)	22 % (12)
Forlev	Forblev	13 % (07)	12 % (07)
Thorsager	Thors lager	50 % (29)	22 % (12)
Højelse	høje Else	26 % (14)	22 % (13)
Storebjerg	store bjerg	28 % (16)	22 % (12)
Møballe	Høballe	27 % (15)	17 % (10)
Marløse	Massøse	22 % (13)	06 % (03)
Dømminge	Drønringe	07 % (04)	12 % (07)
Alle kontraster		24 % (137)	19 % (109)

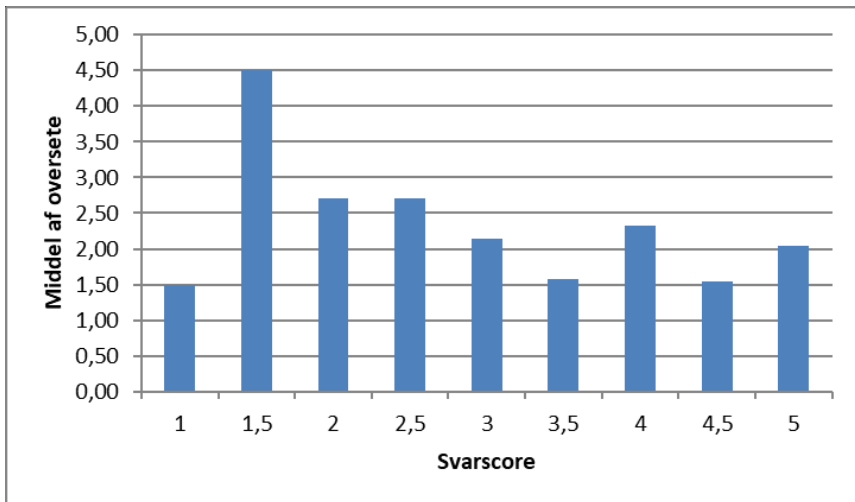
Tabel 3: Detailresultater af bogstavsøgningstesten

Som omtalt i afsnit 3.2 blev den ene halvdel af stednavnene kontrasteret med enkeltordsstrenge (fx *Dømminge* kontra *drønringe*), mens den anden af praktiske hensyn blev kontrasteret med to-ordsstrenge (fx *Thorsager* kontra *Thors lager*). I enkeltordsstregene overses *e*'er konsekvent og signifikant mindre end i to-ordsstrenge, men der er ingen oplagt eller signifikant forbindelse til kontraststørrelserne.

Vi fandt ingen antydninger af en træthedseffekt. Der er med andre ord intet, der tyder på, at testdeltagerne overså flere *e*'er i slutningen af teksten end i begyndelsen. I tabel 3 ovenfor er kontrasterne anført i den rækkefølge, i hvilken de forekommer i teksten. Som det fremgår, findes de tre kontrastpar, der samlet set gav de højeste antal oversete *e*'er, blandt de

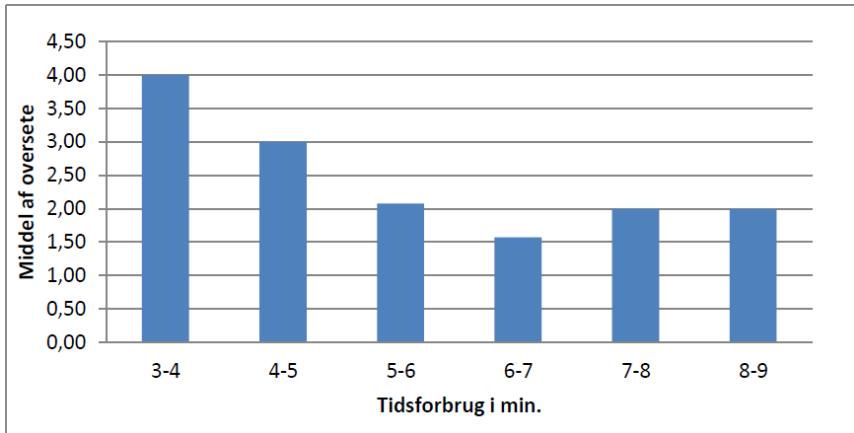
fem første kontrastpar. Således blev *e*'erne i *Thorsager* og *Thors lager* samlet set oversat i alt 41 gange, mens *e*'erne i *Næstved* og *nær ved* blev oversat i alt 38 gange, og *e*'erne i *Knudbølle* og *Knud bølle* i alt 30 gange.

Vi fandt heller ingen gennemgribende sammenhæng mellem spørgsmålsbesvarelse og bogstavsøgningsakkuratess. Som omtalt i afsnit 3.3 blev testdeltagerne bedt om at besvare fem spørgsmål til teksten efter endt tekstillæsning og bogstavsøgning. Vi tildelte besvarelsene point, idet vi gav et point for hvert rigtigt svar og et halvt point for svar, der ikke var helt rigtige, men vidnede om, at besvarende havde læst den del af teksten, der blev spurgt til. Besvarelsene fik altså mellem nul og fem point. Vi sammenholdt så svarscoren med bogstavsøgningsakkuratessen. Som det fremgår af figur 1, er der ingen gennemgribende sammenhæng mellem svarscoren og antal oversete *e*'er.

Figur 1: Svarscore og middelværdi af oversete

Vi fandt heller ingen interessant sammenhæng mellem testdeltagernes tidsforbrug (som de selv noterede) og antal oversete *e*'er (se figur 2).

Figur 2: Svarescore og middelværdi af oversete

5. Diskussion

Vores forudsigelse om bogstavsøgning blev som sagt bekræftet af de overordnede resultater: Bogstavet *e* overses oftere i gamle stednavneefterled end i sammenlignelige leksikalske sproglige strenge. I lyset af teorien i Boye & Harder (2012) og litteraturen om bogstavsøgning er den oplagte forklaring på det, at disse stednavneefterled er grammatiske og dermed tiltrækker sig mindre opmærksomhed. Bogstavsøgningsundersøgelsen støtter altså overordnet set den hypotese, at gamle stednavneefterled, der nu til dags er erkendbare som morfemer, er grammatiske morfemer.

Som omtalt i afsnit 4 genfinder vi imidlertid ikke det overordnede mønster i alle de undersøgte kontrastpar. Særlig to par skiller sig ud ved at udvise det modsatte mønster. I afsnit 5.2 nedenfor argumenterer vi for, at der ses bort fra disse afvigende resultater, og påpeger, at resultaterne for de øvrige otte par er så meget desto klarere, når der ses bort fra dem. I afsnit 5.3 ser vi derpå nærmere på forskellen på efterled, der let kan skelnes fra deres diakrone ophav, og efterled, der udviser betragtelig lighed med deres diakrone ophav, idet vi diskuterer påstanden, at alle gamle stednavneefterled er grammatiske. I afsnit 5.4 diskuterer vi en begrænsning ved vores undersøgelse og vurderer muligheden af, at vores resultater er farvet af en effekt af proprietal status, som vi ikke har kontrolleret for. Først argumenterer vi i afsnit 5.1 kort for, at bogstavsøgningsresultaterne ikke kan forklares ved frekvensforhold.

5.1 Frekvensforskelle kan ikke forklare de overordnede resultater

Som omtalt i afsnit 2.5 er det veldokumenteret, at man lægger mindre mærke til grammatiske elementer end til leksikalske, og at denne forskel holder, selv når der kontrolleres for frekvens og forudsigelighed. Men som ligeledes omtalt er det også veldokumenteret, at der er en effekt af frekvens: Man lægger mindre mærke til højfrekvente elementer end til lavfrekvente. Det er derfor værd at overveje, om frekvensforskelle kan forklare de overordnede resultater af bogstav-søgningstesten.

Det kan de ikke, og derfor har vi ikke taget højde for frekvens i vores statistiske signifikanstestning. Årsagen til, at en frekvensforklaring kan udelukkes, er, at langt de fleste af de undersøgte efterled og stednavne er langt mindre hyppige end de kontrasterende leksikalske strenge.

Det gælder for det første på ordniveau. Det er helt oplagt for de fiktive stednavnes vedkommende (*Hosted, Knudbølle, Marløse, Dømminge*), men også de fleste af de eksisterende stednavne anvendes meget sjældent: Forlev, Højelse, Storebjerg, Møballe omtales meget sjældent, og de færreste kender til navnene. Selv Thorsager, der ellers er berømt for sin rundkirke, kendes næppe af mange. Kun *Næstved* optræder med en vis hyppighed, og kun dette navn kan antages at være kendt blandt vores testdeltagere. Men denne hyppighed slår ikke ud i vores resultater. Faktisk er *e*'et i *Næstved* det fjerdemindst oversete af *e*'erne i de undersøgte stednavneefterled.

For det andet gælder det på morfemniveau. De efterled, vi har undersøgt, omfatter nogle af de mest udbredte stednavneefterled i dansk, men de anvendes generelt langt mindre hyppigt end de kontrasterende strenge. Fx anvendes efterleddene *-bølle*, *-sted*, *-bjerg* og *-ager* langt mindre hyppigt end substantiverne *bølle*, *sted*, *bjerg* og *lager*. KorpusDK har 235 forekomster af strengen *bølle*, men ingen af disse er et efterled. Blandt de kontrasterende strenge er det kun *massøse* og (*høje*) *Else*, der er lavfrekvente.

5.2 Afvigende kontrastpar

For to kontrastpars vedkommende var bogstav-søgningresultaterne modsat forventningen, jf. tabel 4.

Kontraster		Oversete e'er i efterled	Oversete e'er i leks. strenge
Næstved	nær ved	20 % (11)	47 % (27)
Dømminge	Drønringe	07 % (04)	12 % (07)
Alle kontraster		24 % (137)	19 % (109)

Tabel 4: Detailresultater af bogstavsøgnings testen for de to kontrastpar, der gav afvigende resultater

For det første kontrastpar vedkommende er der ikke noget påfaldende ved resultaterne for *e*'et i efterledet i *Næstved*: Dette *e* har en overseelsesrate på 20 %, men denne rate adskiller sig ikke fra det generelle mønster, idet otte af de i alt ti undersøgte *e*'er i efterled har overseelsesrater på mellem 13 % og 31 %. Den uventede forskel skyldes i stedet, at *e*'et i den kontrasterende leksikalske streng, *nær ved*, overses i ekstrem grad. Det er der to oplagte mulige forklaringer på. Den ene er, at *ved* selv er grammatisk (jf. afsnit 3.2), men den kan udelukkes med henvisning til det i afsnit 2.4 omtalte modifikationskriterium: I strengen *nær ved* modificeres *ved* af *nær*, og dermed bestemmes det som leksikalsk (Messerschmidt et al. 2018; Boye et al. 2019). Den anden mulige forklaring har langt mere for sig: Den høje overseelsesrate af *e*'et i *ved*, skyldes, at *ved* er en højfrekvent præposition.

Lad os nu se på det andet kontrastpar. Til en begyndelse kan det observeres, at overseelsesraterne både for *Dømminge* og *drønringe* er blandt de laveste. Det er overraskende, når der huskes på, at dette kontrastpar er det sidste af de ti par i testen, og det strider altså mod forventningen om en træthedseffekt (jf. afsnit 4). Måske skyldes de lave overseelsesrater, at *e*'erne i teksterne forekom sætningsfinalt. Det er i hvert fald påfaldende, at *Dømminge* og *drønringe* er de eneste sætningsfinale ord blandt de ord, vi undersøgte i testen (sammenlign (20) med (11)-(19) ovenfor). Dette forklarer imidlertid ikke, at *e*'et i *drønringe* – imod hypotese og overordnede resultater – blev overset mere end *e*'et i *Dømminge*. Vores bedste bud på en forklaring på dette forhold er, at *e*'et i *drønringe* i udtalen assimileres til den foranstående nasale konsonantlyd (jf. Read 1983 og afsnit 2.5).

I lyset af ovenstående synes det rimeligt at se bort fra i hvert fald resultaterne for kontrasten mellem *Næstved* og *nær ved* i vurderingen af hypotese og bogstavsøgningsforudsigelse. Forskellen på efterled og kontraststrenge bliver så betragtelig: Efterleds-*e*'er bliver overset mere end halvanden gang så ofte som leksikalske *e*'er.

Kontraster	Oversete e'er i efterled	Oversete e'er i leks. strenge
Alle kontraster	126	82

Tabel 5: Overordnet resultat af bogstavsøgningstesten, idet der ses bort fra kontrasten mellem *Næstved* og *nær ved*

Men selv når resultaterne for denne kontrast medtages, er forskellen som nævnt signifikant.

5.3 Er alle gamle stednavneefterled grammatiske?

Skønt de overordnede resultater af bogstavsøgningstesten støtter hypotesen om, at gamle stednavneefterled er grammatiske morfemer, er det naturligvis ikke sikkert, det gælder for alle de undersøgte efterled. I nogle tilfælde virker det direkte usandsynligt. Fx er det usandsynligt, at efterledet *-tved* i *Næstved* er erkendbart som morfem for almindelige, onomastisk uoplyste sprogbrugere – men måske er det erkendbart i morfologisk re-analyseret form, *-ved*.

En måde at vurdere de enkelte efterled på er at se på, i hvor høj grad de er blevet overset. Som det fremgår af tabel 3 ovenfor har efterleddene overseelsesrater, der spænder fra 7 % (*-inge*) til 50 % (*-ager*). Men der er generelt ikke stor spredning – som tidligere nævnt har otte af ti efterled overseelsesrater i intervallet 13 % - 31 %. Under alle omstændigheder er disse rater ikke umiddelbart sammenlignelige, da testen ikke var designet med henblik på en sådan sammenligning, og de enkelte efterled findes i vidt forskellige omgivelser på forskellige positioner i testteksterne.

En bedre måde er at se på forskellene i overseelsesrater i de forskellige kontrastpar (idet der ses bort fra kontrasterne mellem *Næstved* og *nær ved* og mellem *Dømminge* og *Drønringe*; jf. afsnit 5.2). De største forskelle findes i følgende kontrastpar, hvor efterleddet i alle tilfælde bliver overset mindst halvdanden gang så ofte som den leksikalske streng: *Marløse* kontra *massøse* (faktor 3,7); *Thorsager* kontra *Thors lager* (faktor 2,3); *Møballe* kontra *høballe* (faktor 1,6); *Hosted* kontra *bosted* (faktor 1,5). Ifølge denne synsvinkel er efterleddene *-løse -ager*, *-balle* og *-sted* altså gode bud på grammatiske morfemer. Igen må der selvfølgelig tages forbehold. Kontraststørrelserne afhænger af overseelsesraterne for de leksikalske strenge, og mens disse er temmelig ensartede (når der ses bort fra *nær ved*; jf. afsnit 5.2), er i hvert fald overseelsesraten for *massøse* relativt lav – måske fordi *massøse* er et sjældent forekommende ord.

Endelig er det værd at overveje, om der er en effekt af, i hvor høj grad

stednavneefterleddene adskiller sig fra produktive morfemer (jf. afsnit 3.2; se også Boye et al. 2019 om forskellen på præpositionsvarianter i relation til bogstavsøgning). Her er der tale om et kontinuum. I den ene ende finder vi efterleddet *-sted*, der ikke blot har produktive modparter i moderne dansk (substantivet *sted*), men også minder om dette semantisk: Der er ikke stor forskel på betydningen af *sted* og den antagne betydning af de gamle efterled ('dette er navnet på et (gammelt eller provinsielt) sted/bebyggelse'). I den anden ende finder vi *-tved*, der ikke har nogen modpart i moderne dansk (men som måske nok opfattes som et *-ved*). Det ville være naturligt at forvente, at *-sted* og andre efterled i samme ende af kontinuummet ville opføre sig mindst som grammatiske morfemer, dvs. have små overseelsesrater og udvise små forskelle i overseelsesrater fra de kontrasterende leksikalske strenge. Tilsvarende ville det være oplagt at forvente, at efterled som *-tved* udviste høje rater og forskelle. Men der tegner sig ikke noget oplagt mønster. Efterleddet *-sted* overses ganske vist relativt sjældent, men udviser en forskel fra overseelsesraten af den kontrasterende leksikalske streng, der er blandt de største (se ovenfor). Omvendt udviser *-tved* en overseelsesrate, der er relativt lav (her giver det ikke mening at se på forskellen fra overseelsesraten i den leksikalske kontraststreng; jf. afsnit 5.2). Betragt også *-else*. Det minder selvfølgelig om propriet *Else*, men det minder distributionelt og funktionelt endnu mere om afledningssendelsen *-else*, der ukontroversielt kan antages at være grammatisk. Ikke desto mindre er det hverken i henseende til overseelsesrate eller overseelsesratesdifference blandt de højst scorende.

5.4 Er der en effekt af proprietal status?

Der er den mulighed, at den højere overseelsesrate for *e*'er i stednavneefterled ikke skyldes, at efterleddene er grammatiske, men en tendens til at overse stednavne eller propriet som sådan (tak til deltagere ved Grammatiknetværksmødet 2021 for at påpege dette). Det er selvfølgelig ren, teoretisk uforankret spekulation, men den mulighed har vi ikke udelukket i vores design, og det er en klar begrænsning ved vores undersøgelse. Vi mener dog (med tak til Katrine Falcon Søby), at et bestemt træk ved vores undersøgelse ville modvirke en sådan effekt af proprietal status, nemlig det forhold, at vi bad testdeltagerne læse teksten med henblik på besvarelse af spørgsmål til teksten. Eftersom vores tekst er ret kedelig og mestendels udmærker sig ved at indeholde en række stednavne, er det oplagt at forestille sig, at vores instruks har ansporet deltagerne til at hæfte sig særlig ved navnene.

Vi kan få et fingerpeg om, hvorvidt der er en proprietal effekt ved at se på overseelsesraten for det sidste *e* i proprietal *Else*, der indgår i kontrasten til *Højelse*. Differencen mellem overseelsesraterne for *e*'erne i *Højelse* og *Høje Else* er ganske vist i den lave ende (4 procentpoint), men der er intet påfaldende ved overseelsesraten for det sidste *e* i *Else*. Faktisk er den med sine 22 % identisk med overseelsesraterne for *e*'er i hele tre andre leksikalske strenge: *Knud bølge*, *Thors lager* og *store bjerg*. Dette taler imod en effekt af proprietal status.

6. Grammatikalisering af stednavneefterled

Med de forbehold, vi har taget, og den begrænsning, vi har udpeget ovenfor, tyder bogstavsøgningsundersøgelsen på, at i hvert fald nogle gamle stednavneefterled er grammatiske. Eftersom deres diakrone ophav efter alt at dømme er leksikalske, må de pågældende efterled være blevet grammatikaliseret. Grammatikalisering kan med en let justering af definitionen i Boye & Harder (2012) defineres som en konventionalisering af diskursivt sekundær status. Grammatikaliseringen af stednavneendelser kan være forløbet på to måder.

Det første scenarie indebærer, at efterleddene kontinuerligt har været opfattet som morfemer. Det indebærer med andre ord, at der ikke har været noget tidspunkt, hvor navne som *Forlev* og *Thorsager* er blevet opfattet som morfologisk uanalyserbare enheder. Grammatikaliseringen består i dette scenarie i, at efterleddene (eller varianter deraf) bliver brugt og siden konventionaliseret med en ny, diskursivt sekundær betydning: 'dette er navnet på et (gammelt eller provinsielt) sted/bebyggelse', således at et oprindeligt kompositum omtolkes som noget, der ligner en afledt form. Dette scenarie ligner således det velkendte scenarie, hvorved dele af komposita udvikler sig til afledningsaffikser, som i tysk *lih* 'krop' > *-lich/-lig* (fx Hüning & Booij 2014). Vi kan illustrere første mulige scenarie med den hypotetiske udvikling i (21), hvor "lex" står for leksikalsk, og "gram" for grammatisk, og hvor bindestreg markerer morfemgrænse.

$$(21) \quad \text{Tovi}_{\text{lex}}\text{-sted}_{\text{lex}} > \text{Tovi}_{\text{lex}}\text{-sted}_{\text{gram}}$$

Det andet scenarie indebærer i modsætning til det første ikke, at efterleddene kontinuerligt har været opfattet som morfemer. Tværtimod forudsætter det, at navnehelheden på et tidspunkt har været opfattet som en uanalyserbar enhed. Vi kan illustrere andet scenarie med den hypotetiske

udvikling i (22), hvor ”lex” igen står for leksikalsk, og ”gram” for grammatisk, og hvor bindestreg igen markerer morfemgrænse.

$$(22) \quad \text{Tovi}_{\text{lex}}\text{-torp}_{\text{lex}} > \text{Tovitorp}_{\text{lex}} > \text{Tovi}_{\text{lex}}\text{-torp}_{\text{gram}}$$

Grammatikaliseringen består her i, at en uanalyserbar leksikalsk (dvs. potentielt diskursivt primær) enhed (*Tovitorp*) reanalyseres morfologisk som bestående af et leksikalsk element (*Tovi*) og et grammatisk (dvs. pr. konvention diskursivt sekundært) element (*-torp*). Det, der sætter udviklingen i gang, må være genkendelsen af samme udtryksstreng i en række forskellige navne (jf. Sandst 2016: 138-140), og her spiller strengens udbredelse naturligvis en rolle.

Det andet scenarie er mindre velkendt end det første, men ikke ukendt. Det falder under, hvad Jespersen (1922: 384-386) kalder **sekretion** (*secretion*) og definerer som følger:

By secretion I understand the phenomenon that one integral portion of a word comes to acquire a grammatical signification which it had not at first, and is then felt as something added to the word itself. (Jespersen 1922: 384)

Sekretion er ligeså fuldgodt en type grammatikalisering som afleksikaliseringen i første scenarie. Begge involverer konventionaliseringen af diskursivt sekundær status. I tilfælde af sekretion er denne konventionalisering blot forbundet med spaltningen af et tegn i to.

Det er muligt, at nogle grammatiske efterled har fulgt det ene scenarie, og andre det andet. Under alle omstændigheder er det velmotiveret, at det er efterled og ikke forled, der kan grammatikaliseres. Leksikalske efterled er ”artsled”, der beskriver en stedtype (f.eks. en udflytterbebyggelse eller en rydning). Som artsled er de naturligt diskursivt sekundære i forhold til forleddene, der som ”bestemmerled” leverer den unikke identifikation af stednavnehelhedens referent, og de forekommer i en række stednavne, hvilket betinger en evt. reanalyse af dem som stednavnemarkører.

7. Sammenfatning

Nogle gamle stednavneefterled er i moderne dansk produktive med funktionen at markere, at det ord, de er en del af, er navnet på et (gammelt eller provinsielt) sted/bebyggelse. En bogstavsøgningstest støtter den hypotese,

at i hvert fald nogle sådanne efterled er grammatiske morfemer: Bogstavet *e* overses signifikant oftere i efterled end i kontrasterende strenge, der kan antages at være leksikalske. Dette overordnede resultat er i overensstemmelse med en veldokumenteret forskel på grammatiske og leksikalske tegn, og det er forventeligt på baggrund af teorien i Boye & Harder (2012), ifølge hvilken grammatiske elementer er diskursivt sekundære pr. konvention, mens leksikalske elementer er potentielt diskursivt primære.

Undersøgelsens resultater må tages med forbehold. Ikke alle de kontrastpar, der blev undersøgt gav resultater, der svarer til det overordnede. Undersøgellesdesignet er heller ikke i alle henseender ideelt. Især kan det indvendes, at der er ikke kontrolleret for en særskilt effekt af proprial status. Men her må det samtidig betones, at der ingen grund er til at forvente en sådan effekt, og at vores resultater – i det omfang de afslører noget om denne effekt – ikke giver anledning til at tro, den eksisterer.

For så vidt som i hvert fald nogle af efterleddene faktisk er grammatiske, må de være blevet grammatikaliseret enten som led i udviklingen af komposita til afledte former eller ved såkaldt sekretion.

Om forfatterne

Kasper Boye, ph.d., lektor i lingvistik, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet.

Helene Agerkvist, cand.mag. i lingvistik fra Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet.

Line Sandst, ph.d., adjunkt i dansk sprog, Institut for Kultur og Læring, Aalborg Universitet.

Litteratur

Boye, K. & P. Harder (2012): A usage-based theory of grammatical status and grammaticalization. *Language* 88(1), 1-44.

Boye, K., M. Messerschmidt, J.S. Hansen & V. Schaffalitzky de Muckadell (2019): Grammatikalisering af danske præpositioner. *Ny forskning i grammatik* 26, 4-21.

Bundesden, C. & T. Habekost (2014): Theory of visual attention (TVA). I: *Oxford Handbook of Attention*. S. Kastner & K. Nobre (red.). Oxford: Oxford University Press, 1095-1121.

Campbell, L. (2001): What's wrong with grammaticalization? *Language Sciences* 23, 113-61.

- Christensen, M.H., L.B. Kristensen, N.M. Vinther & K. Boye (2021): Grammar is background in sentence processing. *Language and Cognition* 13.1, 128-153.
- Dahlerup, V. & J. Steenstrup (1902). *Navnebog til Vejledning ved Valg af nye Slægtsnavne. Efter Opfordring af Justitsministeriet*. København: G.E.C. Gad.
- Hald, K. (1965): *Vore Stednavne*. København: Gads Forlag.
- Hüning, M. & G. Booij (2014): From compounding to derivation: The emergence of derivational affixes through ‘constructionalization’. *Folia Linguistica* 48, 579-604.
- Jespersen, O. (1922): *Language: Its nature, development and origin*. London: Allen & Unwin.
- Jørgensen, B. (1999): *Storbyens Stednavne*. København: Gyldendal.
- Jørgensen, B. (2008): *Danske stednavne*. København: Gyldendal.
- Klein, R.M. & J. Saint-Aubin (2016): What a simple letter-detection task can tell us about cognitive processes in reading. *Current Directions in Psychological Science* 25(6), 417-424.
- Messerschmidt, M., K. Boye, M.M. Overmark, S.T. Kristensen & P. Harder (2018): Sondringen mellem grammatiske og leksikalske præpositioner. *Ny Forskning i Grammatik* 25, 89-106.
- Michel Lange, V., M. Messerschmidt, P. Harder, H.R. Siebner & K. Boye (2017): Planning and production of grammatical and lexical verbs in multi-word messages. *PLoS ONE* 12.11. e0186685. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0186685>
- Nicolaisen, W.F.H. (1997): One name but many systems. I: *You name it*. R.L. Pitkänen & K. Mallet (red.). Helsinki: Finnish Literature Society, 57-62.
- Nielsen, S.R., K. Boye, R. Bastiaanse & V. Michel Lange (2019): The production of grammatical and lexical determiners in Broca’s aphasia. *Language, Cognition and Neuroscience* 34.8, 1027-1040. DOI: 10.1080/23273798.2019.1616104.
- Read, J.D. (1983): Detection of Fs in a single statement: The role of phonetic encoding. *Memory & Cognition* 11, 390-399.
- Roussel, S., A. Rohr, E. Raufaste & J.-L. Nespoulous (Ms): Eye-movement analysis in reading content words and function words. (Upubliceret manuskript).
- Roy-Charland, A., J. Saint-Aubin, R.M. Klein & M. Lawrence (2007): Eye movements as direct tests of the GO model for the missing-letter effect. *Perception & Psychophysics* 69, 324-337.

- Sandst, L. (2016): *Urbane stednavne – storbyens sproglige dimension*. Ph.d.-afhandling. København: Københavns Universitet.
- Talmy, L. (2007): Attention phenomena. In: *The Oxford handbook of cognitive linguistics*. D. Geraerts & H. Cuyckens (red.). Oxford: Oxford University Press, 264-293.